

КРИТЕРІЇ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ ВІЙНИ

Залізниця є одним із найпопулярніших засобів пересування і транспортування пасажирів та вантажів в Україні. Важливою ланкою для перевезень слугує інфраструктурний комплекс. Згідно із Законом України «Про залізничний транспорт» інфраструктура включає комплекс будівель, споруд, пристроїв, обладнання, що забезпечують надання повного обсягу транспортних та супутніх послуг, а також інші об'єкти, в тому числі охорони навколишнього середовища, інформаційних систем та систему правління, що забезпечують функціонування цього комплексу». [1]. Від технічного стану залізничної інфраструктури залежать безпека, швидкість і надійність переміщення пасажирів і вантажів, безперервність та обсяги перевезень, ефективність використання рухомого складу. Залізничні шляхи є цілим комплексом інженерних споруд та приладів, а також виробничих підрозділів та господарських підприємств, що забезпечують безперебійну роботу колій та їх ремонти. Проте, екстремальні умови війни загострили проблеми розвитку інфраструктури залізничного транспорту, що пов'язані з: простроченням термінів виконання ремонтно-колійних робіт на значній протяжності головних колій та, в результаті, обмеженням швидкості руху поїздів; зростанням кількості станційних та перегінних пристроїв автоматики та зв'язку, що відпрацювали свій термін експлуатації та потребують повної заміни; критичним погіршення технічного стану інженерних споруд, контактної мережі, тягових підстанцій, рухомого складу та його скороченням; зношенням основних засобів інфраструктури та виробничо-ремонтної бази підприємств залізничного транспорту; використанням суміщеного руху пасажирських і вантажних поїздів на одному колійному полотні, що гальмує розвиток швидкісного руху пасажирських поїздів. Всі ці проблеми призводять до зниження рівня безпеки руху на залізниці і, як наслідок, підвищилася аварійність, у тому числі зафіксовано випадки сходження поїздів [3].

Ключові виклики та можливості в сфері залізничного транспорту, з урахуванням існуючих обмежень війни, наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Матриця викликів та ідентифікації
 можливостей розвитку інфраструктури залізничного транспорту в умовах війни

Виклики в сфері залізничної інфраструктури	
<ul style="list-style-type: none"> – Цілеспрямоване руйнування залізничної інфраструктури; – Необхідність виконання обов'язкових безоплатних перевезень у військових та гуманітарних цілях (військові перевезення, евакуація населення, перевезення гуманітарної допомоги, релокація підприємств); – Передислокація місць формування вантажної бази та зміна логістики експортних залізничних перевезень через блокування морських портів України; – Складність спрогнозувати процес та географію відновлення промислових підприємств, що складають вантажопотоки для залізниці; – Збереження застарілих процедур та процесів надання транспортних послуг, що не відповідають умовам сьогодення; – Незакінчене реформування залізниці до acquis ЄС. 	
Можливості в сфері залізничної інфраструктури	Обмеження в сфері залізничної інфраструктури
<ul style="list-style-type: none"> – Збільшення координації перевезень з країнами ЄС; – Диверсифікація логістики експортних залізничних перевезень за допомогою розвитку пропускної спроможності західних прикордонних переходів; – Поліпшення технологічних процесів; – Врахування сучасних стандартів під час відновлення інфраструктури залізничного транспорту. 	<ul style="list-style-type: none"> – Повномасштабне вторгнення росії на територію України; – Несумісність інфраструктури залізниці України та країн ЄС; – Необхідність модернізації, згідно вимог кардинальної зміни вантажопотоків, перевантажувальних комплексів.

Джерело: розроблено автором за даними [2, с.14-15]

Під час війни важливість залізничного транспорту значно посилилася. Залізницею перевозяться основні обсяги експорту продуктів, зернових та олійних культур, вантажів для потреб ЗСУ, евакуаційні рейси (евакуйовано майже 4 млн осіб), гуманітарні вантажі, здійснюється обслуговування потреб виробничих підприємств та їх релокація (на кінець травня 2022 р. переміщено 601 підприємство, 390 із яких вже ефективно працюють). Попри численні обстріли та руйнування об'єктів залізничної інфраструктури роботу інфраструктурних об'єктів залізниці не зупинено, разом з цим, обсяги вантажних залізничних перевезень після початку повномасштабної війни значно скоротилися.

Масштаби відбудови інфраструктури залежатимуть від масштабів руйнувань, що збільшуються щодня. Враховуючи цілеспрямоване та системне руйнування агресором інфраструктури залізниці головним завданням післявоєнної відбудови буде повернення до повноцінної роботи залізничного транспорту та відновлення залізничної інфраструктури.

Стратегічні орієнтири розвитку інфраструктури залізничного транспорту повинні визначатися в розрізі пасажирських та вантажних перевезень та стосуватися якісних критеріїв часового параметру перебування в дорозі, вартісних показників та непрямих витрат.

Рис.3 Критерії стратегічної орієнтації відтворення інфраструктури залізничного транспорту

Джерело: розроблено автором за даними [4, с.32-33].

Отже, відновлення зруйнованої інфраструктури повинно передбачати дотримання нових стандартів та збільшення пропускної спроможності з країнами Європейського Союзу шляхом модернізації комплексів з перестановки вагонів з колії 1520 мм на колію 1435 мм; електрифікацію ділянок колії; придбання нового пасажирського, враховуючи вимоги інклюзивності, та тягового рухомого складу; закупівлю вантажних вагонів (враховуючи стандарти ЄС та вимоги щодо габаритів), для забезпечення обслуговування рухомого складу необхідно відбудувати вагоно- та локомотиворемонтні заводи; створення сучасних стандартизованих мультимодальних вокзалів на базі залізничних станцій в невеликих містах України (в першу чергу в тих, що постраждали від війни).

Література:

1. Закон України «Про залізничний транспорт» № 273/96-ВР від 04.07.1996 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [URL:http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi). (дата звернення: 05.10.2023).
2. Проект Плану відновлення України. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. [URL:http://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/restoration-and-development-of-infrastruktura.pdf](http://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/restoration-and-development-of-infrastruktura.pdf) (дата звернення: 15.10.2023).
3. Реформа Укрзалізниці – потяг зрушив з місця. Agropolit.com:веб-сайт. [URL:http://agropolit.com/spetsproekty/961-reforma-ukrzeliznitsi--potyag-zrushiv-z-mistsya](http://agropolit.com/spetsproekty/961-reforma-ukrzeliznitsi--potyag-zrushiv-z-mistsya) (дата звернення: 21.09.2023).
4. National_Transport_Strategy_2030 URL:
publications.chamber.ua/2017/Snfrastructure/UDD/National_Transport_Strategy_2030 (дата звернення: 15.10.2023).